
مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان

مدرسہ علمیه نورالهدی - کنباد

پژوهش گروهی

موضوع:

بررسی تطبیقی تشریفات ازدواج از منظر اسلام و جامعه امروزی

سرپرست گروه

حجة الاسلام روح الله پورعابدین

اعضای گروه

آزاده کوهی، مریم ولی زاده، عاطفه طحان زاده و اکرم نجار

زمستان ۱۳۹۴

چکیده:

۱

۲ از آفات بزرگی که در زندگی ما انسانها فراوان دیده می‌شود، تشریفات غیر منطقی یا آفت تکلف است.
۳ وقتی کاری را که می‌توان به راحتی و آسانی انجام داد، با مشقت و کُلفت همراه می‌کنیم، در حقیقت خود و
۴ دیگران را به سختی انداخته‌ایم.

۵ از جمله اموری که در جامعه‌ی ما در میان بسیاری از خانواده‌ها، به این آفت خطرناک (تکلف) مبتلا شده
۶ است، مسأله‌ی مهم و سرنوشت ساز ازدواج است. به بهانه‌ی انجام آداب و رسوم، آبروداری، حفظ حیثیت و ارزش
۷ نهادن بر دختر و پسر و... این شیرین‌ترین حادثه‌ی زندگی جوانان را به کابوسی وحشتناک تبدیل کرده‌ایم. نتایج
۸ تلخ این نگاه بیمار، تعداد زیادی از جوانان را از تشکیل زندگی ناامید کرده است و تعداد فراوان دیگری را با
۹ مشکلات فراوانی در آغاز راه روبه‌رو کرده است. در این آفتِ بزرگِ اجتماعی، همه مقصریم. آمارها نشان می
۱۰ دهند که ازدواج‌های سنتی از استحکام بیشتری نسبت به ازدواج‌های مدرن برخوردارند. تشریفات ازدواج دچار
۱۱ آسیبهای جدی شده و مانع جدی در مسیر ازدواج است. در اسلام تشریفات ازدواج ساده است و راه اصلاح
۱۲ تشریفات، ترویج فرهنگ اسلامی ازدواج و ترویج ازدواج ساده و تغییر نگاه هاست.

۱۳

۱۴

۱۵ کلیدواژه‌ها: تشریفات، سنت، ازدواج، اسلام

۱۶

۱۷

۱۸

فهرست مطالب	۱۹
عنوان مطلب	۲۰
صفحه	۲۱
چکیده:	۲۲
.....	۲۳
.....	۲۴
الف.....	۲۵
فهرست مطالب..... ب	۲۶
فصل اول (کلیات)	۲۷
.....	۲۸
.....	۲۹
..... ۵	۳۰
مقدمه:..... ۵	۳۱
ضرورت و اهمیت:..... ۵	۳۲
پیشینه موضوع:..... ۶	۳۳
سؤالات و فرضیات..... ۷	۳۴
فرضیه:..... ۷	۳۵
بیان مسئله..... ۷	۳۶
تعاریف و مفاهیم	۳۷
.....	۳۸
.....	۳۹
۹.....	۴۰
تشریفات:..... ۹	۴۱
سنت:..... ۹	۴۲
ازدواج:..... ۱۰	۴۳
اسلام:..... ۱۰	۴۴
فصل دوم (اهمیت ازدواج و تشکیل خانواده و اهداف متعالی آن از نظر اسلام)..... ۱۰	۴۵
ترغیب به ازدواج آسان..... ۱۱	۴۶
ازدواج یک سنت الهی..... ۱۲	۴۷
مراحل، سبک و ارکان ازدواج در اسلام و جامعه امروز..... ۱۴	۴۸
فصل سوم (تشریفات در ازدواج چیست؟).....	۴۹
۱۹.....	۵۰
مهریه..... ۲۳	۵۱

جهیزیه	۵۲
.....	۵۳
.....	۵۴
۲۶.....	۵۵
تجملات زیاد	۵۶
.....	۵۷
.....	۵۸
۳۰.....	۵۹
۳۲.....	۶۰
نتایج و راهکارها	۶۰
کتابنام	۶۱
.....	۶۲
.....	۶۳
۳۴.....	۶۴
	۶۵

مقدمه:

- ازدواج مرحله مهمی از تشکیل خانواده است که بیش از همه رویدادهای زندگی انسان در جنبه های متعدد فردی، زیستی و اجتماعی، امری جهانی و از نظر اهداف ثابت و پایدار است. این فرآیند عبارت است از کنش متقابل مرد و زنی است که برخی از شرایط قانونی را تحقق بخشیده اند. ازدواج بین فرهنگ و طبیعت، تعادل برقرار کرده، از نوعی تقدس برخوردار است. و در مقایسه با سایر روابط انسانی، تمامیتی بی نظیر دارد؛ بدین معنا که ابعاد زیستی، اقتصادی، عاطفی و روانی و اجتماعی زندگی را پوشش می دهد. رکن اصلی جامعه خانواده است و خانواده نیز با ازدواج شکل می گیرد. هرکس زندگی موفق داشته یا فرزندان صالحی تربیت نموده خشت آغازین آن دقت در امر ازدواج بوده است. حال اگر این امر مهم و مقدس دچار گرد و غبارهای تجمل پرستی و دنیاگرایی و هوس بازی و گناه شود چه خسارات جبران ناپذیری به بار خواهد آورد.

ضرورت و اهمیت:

- با توجه به جایگاه ازدواج در اسلام و نقش مهم آن در شکل گیری خانواده و اینکه روز به روز چشم و هم چشمی ها زیاد شده است و موجب دشواری ازدواج ها و بالا رفتن سن ازدواج و پائین آمدن سن طلاق و افزایش آمار طلاق شده، سعی شده است در این پژوهش تا حدودی افرادی را در پایین تر آوردن سطح توقعات و نگاهی گذرا به زندگی ائمه اطهار (علیهم السلام) یاری کنیم.

- تشریفات امروزی که گاهی استحباب هم ندارد و حرام است مانع مهمی و سدّ عظیمی در مقابل رشد معنوی جامعه و جوانان و خانواده هاست و این تشریفات گاهی فرصت فکر و تمرکز بر انتخاب همسر و مسیر زندگی اسلامی و الهی را از انسان می رباید.

- وقتی عصاره ازدواج و زندگی و خانواده بر اثر هواپرستی و تغییر نگاه ها دچار آسیب شود و یا به فراموشی سپرده شود خانواده و جامعه سالم در خطر قرار می گیرد. کاهش رشد جمعیت شیعه در ایران نیز مقوله ای دیگر است. هر چند کارهای نظری زیادی در باب ازدواج و خانواده و جوانان انجام شده است ولی پژوهش های کاربردی و تطبیقی که خروجی مؤثر اجتماعی داشته باشد کمتر انجام گرفته است. دشمنان اسلام و انقلاب و نظام اسلامی با برنامه و هدفمند کار می کنند برماست که به ندای جهاد علمی و فرهنگی رهبری انقلاب پاسخ مثبت دهیم و برای ارتقای فرهنگی جامعه اسلامی تلاش کنیم.

حرام و حلال کردن برای این که بتواند جهیزیه ی دخترش را فراهم کند، اینها حرام است.(خطبه عقد	۶۷۶
۹/۱۱/۱۳۷۶)	۶۷۷
*بنده راضی نیستم از کسانی که با خرج های سنگین و با اسراف در امر ازدواج، کار را بر دیگران مشکل	۶۷۸
می کنند. البته با جشن و شادی و مهمانی موافقیم ولی با اسراف مخالفیم.(خطبه عقد ۱۳۷۴/۵/۲۴)	۶۷۹
خرید از مکان های معروف به گرانی	۶۸۰
*این دختر خانم ها که می خواهند جهیزیه درست کنند، برای خرید اسباب سر عقد و جهیزیه، توی این	۶۸۱
دکان های گران قیمت بعضی از جاهای تهران، آن محلات گران قیمت که معروف است - نمی خواهم البته اسم	۶۸۲
بیاورم - من می شناسم کجاهاست که دکان هایش معروف است به جنس گران، اصلاً طرف آنها پا نگذارند.	۶۸۳
بروند آن جاهایی که معروف به گرانی نیست. این طور نباشد که داماد بیچاره را دنبالش راه بیندازند برای خرید	۶۸۴
عروس و خرید عقد. متأسفانه از این کارها می کنند.(خطبه عقد ۱۳۷۲/۳/۱۹)	۶۸۵
هتل ها و سالن های پرخرج	۶۸۶
*این هتل ها و سالن ها و جشن های پُرخرج را رها کنید. ممکن است توی یک سالنی هم کسی جشن	۶۸۷
بگذارد اما ساده، مانعی ندارد. من نمی خواهم بگویم حتماً، چون بعضی خانه هایشان جا ندارد یا امکاناتش را	۶۸۸
ندارند ولی اسراف نکنید.(خطبه عقد ۱۳۷۳/۱۰/۲۷)	۶۸۹
*عروسی و عقد و شادی چیز خوبی است. حتی پیامبر اکرم (ص) هم برای دختر مکرمه ی خودش	۶۹۰
مجلس عروسی گرفتند، شادی کردند و مردم شعر خواندند. زن ها دست زدند و خوشی کردند. اما نباید در این	۶۹۱
مجلس عقد و عروسی و اینها اسراف انجام بگیرد. یکی از اسراف ها همین مجالس عقد و عروسی گران قیمت	۶۹۲
است. در هتل ها، در این سالن های گران قیمت مجالس درست می کنند. مبالغ زیادی شیرینی و میوه و	۶۹۳
خوراکی حرام می شود، از بین می رود، روی زمین ریخته می شود و ضایع می گردد. برای چه؟ برای چشم و هم	۶۹۴
چشمی؟! برای عقب نماندن از قافله ی اسراف؟! (خطبه عقد ۱۳۷۲/۰۱/۰۵)	۶۹۵
*عروسی شیرین، آن عروسی ای نیست که توی آن خیلی خرج می شود و اسراف زیاد در آن می شود.	۶۹۶
عروسی شیرین، عروسی صمیمانه است. صمیمانه که بود، عروسی شیرین می شود. ولو مختصر باشد. یک اتاق	۶۹۷
دو اتاق توی خانه، قوم و خویش، دوست و آشنا و رفیق دور هم بنشینند، این می شود عروسی. این میهمانی	۶۹۸
های مفصل و سالن های آن چنانی یا توی هتل ها، خرج های زیاد، جنس های گران برای مهمانی، اینها هیچ	۶۹۹
مناسب نیست. نمی گویم ازدواج را باطل می کند، نه! ازدواج درست است. اما اینها محیط جامعه و محیط زندگی	۷۰۰
را تلخ می کند.(خطبه عقد ۱۳۷۷/۹/۱۲)	۷۰۱
*مگر سابق که این سالن ها نبود، این چیزها نبود، توی دو تا اتاق کوچک جشن می گرفتند، مهمان ها	۷۰۲
می آمدند شیرینی می خوردند، ازدواج ها بی برکت تر از امروز بود؟ عزت دخترها مگر کمتر از امروز بود، حالا	۷۰۳

باید حتماً بروند توی این سالن های بزرگ. عیبی ندارد، من مخالفتی نمی کنم با این سالن ها. من با	۷۰۴
«تشریفات» مخالفم. حالا بعضی می روند توی هتل، از آن کارهای غلط است که لزومی ندارد.(خطبه عقد	۷۰۵
۱۳۷۶/۷/۳۰)	۷۰۶
*بعضی خیال می کنند که تشریفات و توی هتل چنین و چنان رفتن، سالن های گران گرفتن، خرج	۷۰۷
های زیادی کردن، عزت و شرف و سربلندی دختر و پسر را زیاد می کند. نخیر عزت و شرف و سربلندی دختر و	۷۰۸
پسر به انسانیت و تقوی و پاکدامنی و بلندنظری آن هاست، نه به این چیزها...(خطبه عقد ۱۳۷۵/۵/۱۱)	۷۰۹
لباس عروس گران قیمت	۷۱۰
*بعضی ها لباس عروس گران قیمت می خرند. نه! چه لزومی دارد. حالا لباس عروس می خواهند، بعضی	۷۱۱
ها لباس عروس را می روند کرایه می کنند. چه مانعی دارد؟ ننگ دارد؟ نه! چه ننگی؟ چه مانعی دارد؟ بعضی ها	۷۱۲
این را ننگ می دانند. ننگ این است که انسان یک پول گزافی بدهد، یک چیزی بخرد که یک بار آن را مصرف	۷۱۳
کند، بعد بیندازد دور. یک بار مصرف! آن هم با این وضعی که بعضی مردم دارند.(خطبه عقد ۱۳۷۴/۱۰/۰۴)	۷۱۴
به رخ کشیدن ثروت ها	۷۱۵
*اگر چنان چه در ازدواج بحث مادیات عمده شد، این معامله ی عاطفی و روحی و انسانی تبدیل خواهد	۷۱۶
شد به معامله ی مادی. این معامله های گران، این جهیزیه های سنگین، این چشم و هم چشمی ها و این به رخ	۷۱۷
کشیدن ثروت ها و پول ها – که برخی از افراد غافل و بی خبر می کنند – ازدواج را در واقع خراب می کنند.	۷۱۸
لذاست که در شرع مقدس مستحب است مهریه کم گرفته شود که «مَهْرُ السَّتَّةِ» مورد نظر است.(خطبه عقد	۷۱۹
۱۳۷۷/۱۲/۱۳)	۷۲۰
نتایج و راهکارها	۷۲۱
تشریفات تا چه میزان صحیح است؟ (تطبیق از دیدگاه اسلام)	۷۲۲
شما اگر نگاه کنید به تشریفات ازدواج در میان اقوام مختلف، خواهید دید در اسلام تشریفات ازدواج ساده	۷۲۳
است. البته جشن و سرور و این ها عیبی ندارد، هرکس هر مقداری که مایل است، اما این ها جزو دین و تشریفات	۷۲۴
رسمی و دینی ازدواج نیست. هر کس خواست می تواند انجام دهد، هرکس نخواست، نه. اینکه حتما باید بروند در	۷۲۵
یک معبدی و زانو بزنند جلوی کسی و چه بکنند و مراسمی که در جاهای دیگر وجود دارد، در اسلام نیست. در	۷۲۶
اسلام، یک صیغه ای است شرعی که باید خوانده شود. البته در اسلام برای معاملات گوناگون، معاملاتی که	۷۲۷
اهمیتش کمتر از ازدواج است، شاهد می گیرند ... حالا هم که مقررات ثبت است و درج در محاکم. مراکز ثبت	۷۲۸
رسمی است و هیچ تشریفات ندارد؛ می توانند خیلی راحت و بدون تشریفات این ازدواج را انجام دهند. (پایگاه	۷۲۹
اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله سیدعلی خامنه ای، خطبه عقد ۷۹/۰۶/۲۸)	۷۳۰

راهکارهای از بین بردن تشریفات غلط:	۷۳۱
۱- تصحیح نگرش ما به زندگی و دنیا (منشور زندگی از منظر امام رضا (ع) ص ۶۵)	۷۳۲
۲- ترویج فرهنگ اسلامی ازدواج: بسیاری از ازدواج‌های غلط و ناموفق به این دلیل رخ می‌دهد که افراد آن را یک هدف قرار می‌دهند. در نتیجه برای رسیدن به آن گاهی بسیاری از اصول عقلانی و حتی اخلاقی را نیز نادیده می‌گیرند و زیر بار انتخاب غلط می‌روند یا بدون آمادگی و شرایط لازم درگیر آن می‌شوند.	۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶
۳- طرح تشریفات ارزان ازدواج: این طرح می‌تواند یک تشکیلات مردم نهاد باشد که خدماتی را در جهت کمک به زوجین جوان، برپایی کارگاه‌های آموزشی پس از ازدواج، برگزاری کارگاه‌های آموزشی جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی، مشاوره رایگان در مساجد و محله‌ها برای عموم جوانان انجام دهد. با سرمایه‌گذاری فکری و معنوی و با همکاری خیران می‌توان هزینه‌های ازدواج و تشریفات را با حفظ کیفیت خدمات به حداقل کاهش داد. کم کردن تشریفات مراسم ازدواج به شکل تعریف شده و بسیار ارزان و مناسب کاری بسیار ارزشمند و کم نظیر و شاید بی نظیر باشد و جای دارد مسئولان و خیران با حمایت همه جانبه، در طرحی سهیم شوند که علاوه بر کم کردن آسیب‌های اجتماعی، موجبات نزول برکات دنیوی و اخروی را فراهم کنند. (برگرفته از سایت لرستان خبر، ۱۳۹۴/۰۴/۲۱)	۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵
به نظر شما کدامیک از تشریفات و هزینه‌های مراسم ازدواج و عروسی اضافی بوده و می‌توان حذف نمود؟	۷۴۶ ۷۴۷
۱- حنابندان: یکی از رسوماتی است که در برخی مناطق و شهرهای ایران برگزار می‌شود. اما از آنجا که هزینه‌هایی همچون خرید لباس مخصوص حنابندان و خریدن شیرینی، میوه و ... در بردارد باید حذف شده و برگزاری این مراسم لزومی ندارد.	۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰
۲- حذف سالنها و هتل‌های گران قیمت برای برگزاری مراسم عروسی بدلیل هزینه‌گزار و ورودی آن. از طرف دیگر به سرو چند مدل غذا می‌پردازند و هزینه‌های جانبی دیگر آن نیز مد نظر است.	۷۵۱ ۷۵۲
۳- خرید لباس گران قیمت عروسی و اینکه عده‌ای تأکید دارند باید حتماً تن پوش اول باشد چه ضرورتی دارد؟ با توجه به اینکه برای چند ساعت بیشتر استفاده نمی‌شود.	۷۵۳ ۷۵۴
۴- از آنجا که مهریه یک امر تأکید شده در اسلام و یک سنت است نباید به عنوان یک ابزاری از جانب زن برای فشار بر مرد و خانواده او بکار رود یا بخاطر برخی دیدگاه‌های غلط اهرم جلوگیری از طلاق یا بهره‌کشی مادی شود. هرچه عنصر مادی کمتر باشد محبت و صفا بیشتر می‌شود و بنا براین باید مهریه‌های سنگین (سگّه به اندازه وزن بدن، تاریخ تولّد، تعداد ۱۲۴ هزار پیامبر و ...) حذف شود.	۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸
۵- جهیزیه توشه‌ای است برای زندگی نه وسیله‌ای برای فخر فروشی؛ و عزّت دختر به اخلاق و منش	۷۵۹

اوست نه به جهیزیه بیشتر. لذا چشم و هم چشمی و تجمّلاتی بودن در جهیزیه باید حذف گردد.	۷۶۰
	۷۶۱
	۷۶۲
	۷۶۳
کتابنامه	۷۶۴
قرآن کریم	۷۶۵
ابن فارس، احمد بن فارس، ۱۴۰۴ ه. ق، معجم مقاییس اللغة، مکتب الاعلام الاسلامی، قم، چاپ اول.	۷۶۶
اصفهان‌ی (مجلسی اول) محمدتقی، یکدوره فقه کامل فارسی، ۱۴۰۰ ه. ق، مؤسسه و انتشارات فراهانی، تهران، چاپ اول	۷۶۷
	۷۶۸
بابازاده، علی اکبر، ۱۳۸۳ ش، سیری در سیره حضرت زهرا (س)، نشر سنابل، قم، چاپ اول	۷۶۹
پورامینی، محمدباقر، ۱۳۹۲، منشور زندگی از منظر امام رضا (ع)، آستان قدس، مشهد، چاپ دوم	۷۷۰
حرّ عاملی، محمدحسن، وسائل الشیعه، ۱۴۱۶، مؤسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، چاپ سوم	۷۷۱
حمیری، نشوان بن سعید، شمس العلوم، ۱۴۲۰ ه. ق، دار الفکر، دمشق	۷۷۲
خامنه ای، سیدعلی، ۱۳۹۲، خانواده، مؤسسه جهادی صهبا، تهران، چاپ سوم	۷۷۳
دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ۱۳۷۷، انتشارات و چاپ دانشگاه تهران	۷۷۴
راغب اصفهان‌ی، حسین بن محمد، ۱۳۷۴ ش، مفردات الفاظ قرآن، انتشارات مرتضوی، تهران، چاپ دوم.	۷۷۵
سبزیان، علی اکبر، ۱۳۹۱، زندگی به سبک روح الله، نشر الشمس، مشهد، چاپ ۲۶	۷۷۶
طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ۱۳۷۰ ش، انتشارات ناصر خسرو، تهران، چاپ سوم	۷۷۷
_____، مکارم الاخلاق، ۱۳۷۰ ش، شریف رضی، قم	۷۷۸
طریحی، فخر الدین بن محمد، مجمع البحرین، ۱۳۷۵ ه. ش، مرتضوی، تهران، چاپ سوم	۷۷۹
عروسی حویزی، عبد علی بن جمعه، ۱۴۱۵ ق، تفسیر نور الثقلین، انتشارات اسماعیلیان، قم، چاپ چهارم	۷۸۰
عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، ۱۳۷۱، انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ هشتم	۷۸۱
فراهیدی، خلیل بن احمد، ۱۴۰۹ ه. ق، العین، نشر هجرت، قم، چاپ دوم	۷۸۲
قمی، شیخ عباس، سفینه البحار و مدینه الحکم و الآثار، ۱۴۱۶، دار الاسوه للطباعة والنشر، چاپ دوم	۷۸۳
مدیرشانه چی، کاظم، ۱۳۸۴، تاریخ حدیث، انتشارات سمت، تهران، چاپ سوم.	۷۸۴
مظفر، محمدرضا، ۱۳۷۹ ش، اصول الفقه، منشورات فیروزآبادی، قم، چاپ دوم.	۷۸۵
معین، محمد، فرهنگ معین، ۱۳۶۴، امیرکبیر، چاپ چهارم	۷۸۶
مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۴ ش، تفسیر نمونه، دار الکتب الإسلامیة، تهران، چاپ اول	۷۸۷

نصیری، علی، ۱۳۸۶، آشنایی با علوم حدیث، انتشارات مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، چاپ ششم.	۷۸۸
سایت ها و وبلاگ ها:	۷۸۹
پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله سیدعلی خامنه‌ای، خطبه های عقد	۷۹۰
پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله العالی) -	۷۹۱
مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی	۷۹۲
www.mehrnews.com خبرگزاری مهر	۷۹۳
خبرگزاری تسنیم	۷۹۴
لرستان خبر	۷۹۵